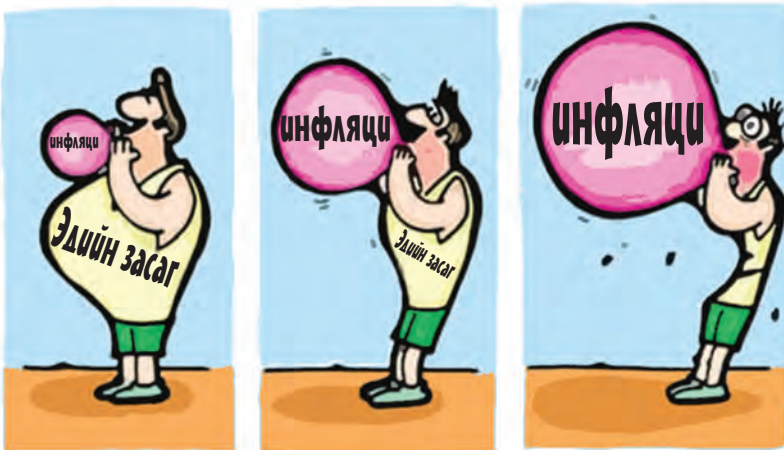

СЭДЭВ 3:

ИНФЛЯЦИ

ИНФЛЯЦИ ГЭЖ ЮУ ВЭ?

Инфляци нь хэрэглээний сагсыг бүрдүүлж буй бараа үйлчилгээний үнийн ерөнхий түвшин өсөхийг хэлэх бөгөөд хийлэх, томрох гэсэн утгатай үг юм.

Тухайн жилийн үнийн түвшинг 'P1', өмнөх жилийнх үнийн түвшинг 'P0' гэвэл тухайн жилийн инфляци:

$$(P1 - P0) / P0 \times 100$$

1 ширхэг талхны үнэ = 1 кг төмсний үнэ = 1000₮ гэж үзье.

1 ширхэг талхаар 1 кг төмс авч болно.

Талхны үнэ хэвээрээ 1000₮ байхад төмсний үнэ өсч 2000₮ болбол:

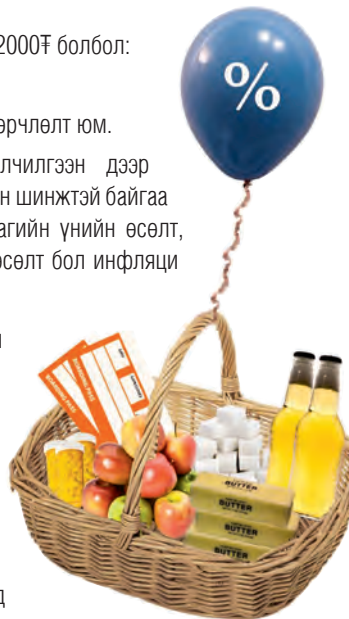
1 ш талх–аар 1/2 кг төмс авах болно.

Энэ нь инфляци биш боловч харьцангуй үнүүдийн өөрчлөлт юм.

Үнийн өсөлт нэгдүгээрт, маш олон бараа үйлчилгээн дээр ажиглагдаж байгаа бол, хоёрдугаарт, тасралтгүй ужигрсан шинжтэй байгаа бол инфляци хэмээн тодорхойлогдоно. Харин нэг удаагийн үнийн өсөлт, эсвэл цөөн бараан дээр ажиглагдах харьцангуй үнийн өсөлт бол инфляци биш юм.

Эдийн засаг дахь үнийн ерөнхий түвшин тогтвортой үед нийгмийн зүгээс зарим нэг барааг илүүд хүсэмжилж болно. Энэ нь тухайн барааны эрэлтийг, улмаар үнийг өсгөнө. Тэрхүү барааг үйлдвэрлэлд хүртэх ашиг нэмэгдэх тул бизнесмэнүүд нөөцөө тэр барааг үйлдвэрлэхэд чиглүүлнэ. Улмаар нийлүүлэлт нэмэгдэн үнэ нь эргээд буурах нөхцөл болдог. Ийм учраас харьцангуй үнийн өсөлт бол эерэг үр дагавартай, зах зээлийн нөөцийг зөв оновчтой хуваарилахад шийдвэрлэх үүрэг гүйцэтгэдэг байна.

Инфляци өслөө гэдгийг зөвхөн барааны үнэ өслөө гэж ойлгож болохгүй юм. Бодит амьдрал дээр тухайн барааны чанар нь, үйлчилгээ нь сайжирсаны улмаас үнэ нэмэгдэж байдаг. Иймээс инфляцийн түвшин өссөн тохиолдол бүрт эдийн засаг буруу ажиллаад байна гэж дүгнэж болохгүй юм.

ХЭРЭГЛЭЭНИЙ САГС

Үндэсний статистикийн хорооноос (ҮСХ) айл өрхүүдийн хэрэглээ, түүний хэв маягт судалгаа хийсний үндсэн дээр хэрэглээний барааны сагсны бүтцийг тодорхойлдог.

Өнөөдрийн байдлаар Монгол Улсын хэрэглээний сагс нийт 12 бүлгийн 329 бараа, үйлчилгээнээс бүрдэж байна. Хэрэглээний сагсанд 2010 оны 12 сард өөрчлөлт оруулсан ба үүний өмнө тус сагс 287 төрлийн бараа, үйлчилгээнээс бүрдэж байжээ.

**ХЭРЭГЛЭЭНИЙ САГСЫГ БҮРДҮҮЛЖ БУЙ
12 БҮЛГИЙН БАРАА ӨӨР ӨӨР ЖИНТЭЙ
БАЙДАГ. ЭНЭ ТАЛААР ТАЙЛБАРЛАХГҮЙ
ЮУ?**

Хэрэглээний сагсан доторх бараа, үйлчилгээ харилцан адилгүй жинтэй байдаг тул инфляцид оруулах хувь нэмэр нь мөн харилцан адилгүй байна.

Жин гэдэг нь өрхийн худалдаж авсан бараа, үйлчилгээний нийт зардалд тухайлсан бараа, үйлчилгээний зардлын эзлэх хувь хэмжээ юм.

Бага жинтэй барааны үнэ огцом нэмэгдсэн ч инфляцийн түвшинд төдийлөн нөлөөлдөггүй бол жин дардаг барааны үнийн хөдөлгөөн инфляцийн өөрчлөлтийн дийлэнхийг тодорхойлж байдаг.

Инфляцийн бүтцийн тооцоог оны эхнээс тооцсон инфляци дээр суурилан гүйцэтгэдэг.

	Ерөнхий индекс	100.0%
1	Хүнсний бараа, согтууруулах бус ундаа	30.0%
2	Согтууруулах ундаа, тамхи	3.7%
3	Хувцас, бөс бараа, гутал	12.2%
4	Орон сууц, ус, цахилгаан, түлш	14.1%
5	Гэр ахуйн тавилга, гэр ахуйн бараа	3.5%
6	Эм, тариа, эмнэлгийн үйлчилгээ	3.0%
7	Тээвэр	12.6%
8	Холбооны хэрэгсэл, шуудангийн үйлчилгээ	4.4%
9	Амралт, чөлөөт цаг, соёлын бараа, үйлчилгээ	3.1%
10	Боловсролын үйлчилгээ	6.1%
11	ЗБ, нийтийн хоол, дотуур байрны үйлчилгээ	3.5%
12	Бусад бараа үйлчилгээ	3.8%

Эх сурвалж: УСХ

ИНФЛЯЦИЙГ ТӨВ БАНК ТООЦДОГ УУ, ҮСХ-НООС ТООЦДОГ УУ?

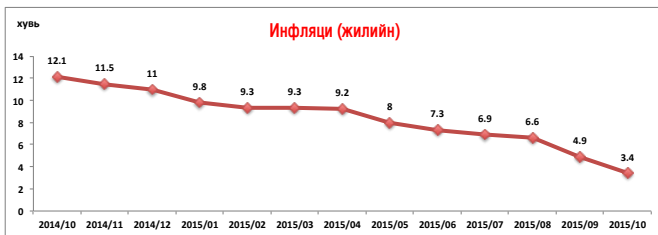
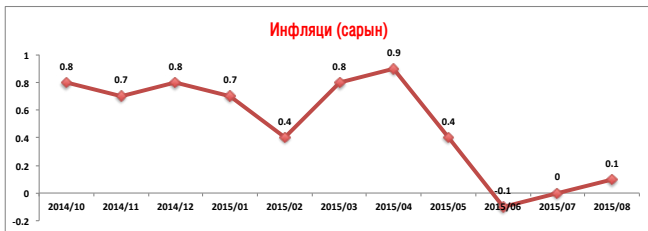
Үнийн албан ёсны тоо мэдээллийг зөвхөн Үндэсний статистикийн хороо гаргах эрх, үүрэгтэй. Харин Монголбанк Үндэсний статистикийн хорооноос гаргасан албан ёсны мэдээлэлд тулгуурлан суурь инфляци гэсэн үзүүлэлтийг тооцон гаргадаг. Дэлхийн Төв банкууд мөнгөний бодлогоо боловсруулахдаа суурь инфляци гэсэн үзүүлэлтийг түгээмэл хэрэглэдэг.

ИНФЛЯЦИ 3.4 ХУВИАР ӨСЛӨӨ, 1.9 ХУВИАР ӨСЛӨӨ ГЭЖ ЯНЗ ЯНЗААР ЯРИХ ЮМ. ҮҮНИЙГ ЮУ ГЭЖ ОЙЛГОХ ВЭ?

Үнийг ямар цаг хугацааны үеэр авч үзэж байгаагаас шалтгаалан сарын, оны эхнээс, жилийн өөрчлөлт гэж авч үздэг.

Сарын инфляци гэдэг нь өмнөх сараас үнэ хэдэн хувиар өссөнийг харуулна. Оны эхнээс гэвэл 1 дүгээр сарын 1–нээс хойш үнэ хэдэн хувиар өссөнийг харуулна. Харин жилийн инфляци гэдэг нь үнэ өмнөх оны мөн үеэс хэдэн хувиар өссөнийг харуулах үзүүлэлт юм.

Оны эцэст оны эхнээс тооцсон инфляци, жилийн инфляци хоёр хоорондоо дүйж нэг үзүүлэлт болно. Инфляцийг ҮСХ–ноос нийт улс орны болон Улаанбаатар хотын хэмжээнд тооцон нийтэд зарладаг.

Эх сурвалж: ҮСХ

ИНФЛЯЦИАС ӨӨР ҮНИЙН ХЭМЖҮҮР БАЙХ УУ?

Бидний ярьж хэвшсэн инфляци бол үнийн хэмжүүрийн зөвхөн нэг үзүүлэлт юм.

Үүнээс гадна үйлдвэрлэгчийн үнийн индекс, импортын барааны үнийн индекс, экспортын барааны үнийн индекс, орон сууцны үнийн индекс, дотоодын нийт бүтээгдэхүүний дефлятор гээд үнийг хэмждэг олон үзүүлэлт бий. Тухайлбал, Дотоодын нийт бүтээгдэхүүний дефлятор нь мөн эдийн засаг дахь үнийн ерөнхий түвшинг хэмжих ба түүний ХҮИ–ээс ялгагдах тал нь зөвхөн хэрэглэсэн төдийгүй, үйлдвэрлэсэн бүх бараа үйлчилгээний өртгийг хамруулдаг оршино.

Иймд импортын бүтээгдэхүүнийг борлуулах хэмжээ нь ХҮИ–д нөлөөлөх ба ДНБ–ий дефляторт нөлөөлөхгүй.

ИНФЛЯЦИЙГ ХЭРХЭН АНГИЛДАГ ВЭ?

Инфляци нь хурд, хамрах хүрээ, цаг үе, шалтгаан, хүлээгдэж байсан/гүйг зэргээс нь хамаарч олон янз байна.

Шалтгаанаар нь:

Дефляци–Бүтээгдэхүүн үйлчилгээний үнийн ерөнхий түвшинд үргэлжлэн буурах үзэгдэл юм. Инфляцийн түвшин тэг хувиас доогуур (хасах инфляци) болох үед тохиолдоно. Инфляцийн хурдац буурах үзэгдэл (дисинфляци)–тэй андуурч болохгүй.

- Эрэлтийн инфляци–Нийт эрэлтийн түвшин өссөнөөс үүсэх инфляцийг хэлнэ.

- Зардлын инфляци–Нийт нийлүүлэлтийн өөрчлөлтөөс үүсдэг инфляцийг хэлнэ. Нийлүүлэлтийн механизм алдагдах, хүчин зүйлсийн үнэ өсөх зэрэг хүчин зүйлээс хамааран нийт нийлүүлэлт гэнэт буурдаг.

Өсөлтийн хурдаар нь:

- Дефляци: $<0\%$

- Мөлхөө: $<3\%$

- Аядуу: $3\% - 10\%$

- Цогио: $>10\%$

- Гиперинфляци: $>50\%$ (сард!) гэж ангилна.

БОДЛОГЫН ХҮҮ ИНФЛЯЦИД ХЭРХЭН НӨЛӨӨЛДӨГ ВЭ?

Нэг долоо хоногийн хугацаатай Төв банкны үнэт цаас нь банкуудын нөөцийг удирдахад чухал үүрэг гүйцэтгэх бөгөөд Монголбанкны мөнгөний бодлогын үндсэн хэрэгсэл юм.

Энэтөрлийн үнэт цаасны хүү нь Монголбанкны бодлогын хүү болох бөгөөд банк хоорондын зах дээр хөтөч хүүний үүргийг гүйцэтгэдэг.

Төв банкны бодлогын хүү нэмэгдэхийн хэрээр Монголбанкн дахь арилжааны банкуудын харилцах дансанд байршиж буй төгрөгийн нөөц нэмэгддэг.

Ингэснээр гүйлгээнд байгаа бэлэн мөнгөний хэмжээ саарч, барааны үнэ нэмэгдэх дарамт суларч байдаг. Дэлхийн төв банкууд ч мөн адил инфляцитай тэмцэхдээ мөнгөний үнэ цэн буюу бодлогын хүүгээ нэмэгдүүлэн инфляцийг нам тогтвортой түвшинд байлгадаг.

Зарласан огноо	Бодлогын хүү
2015/01/15	13.0
2014/07/31	12.0
2013/06/24	10.5
2013/04/05	11.5
2013/03/13	12.5
2013/01/25	12.5
2012/04/17	13.25
2012/03/19	12.75
2011/10/25	12.25
2011/08/29	11.75
2011/04/28	11.5

Эх сурвалж: Монголбанк

МОНГОЛБАНКНААС ТООЦОН ГАРГАДАГ СУУРЬ ИНФЛЯЦИ ЧУХАМ ЯМАР ҮЗҮҮЛЭЛТ ВЭ?

Хэрэглээний сагсанд зарим бараа үйлчилгээний үнэ улирлын хэлбэлзэл ихтэй байдаг. Гэтэл ийм барааны үнийн хөдөлгөөн нь зарим тохиолдолд эдийн засаг дахь нийт үнийн хөдөлгөөнийг бүдгэрүүлэх, эсвэл бүр төлөөлж чадахгүйд хүрдэг.

Ерөнхий инфляци бол үнийн өөрчлөлтийн хэмжүүр харин суурь инфляци үнийн хандлагын хэмжүүр нь болдог байна. Ийм учраас Төв банкнаас улирлын хэлбэлзэл ихтэй мах, сүү болон хүнсний ногооны дэд бүлгүүдийг ХҮИ-ийн сагснаас хасч инфляцийг дахин тооцож эдийн засаг дахь үнийн ерөнхий түвшин хаашаа хөдөлж байгааг тодорхойлдог билээ. Тус үзүүлэлтийг суурь инфляци гэх бөгөөд суурь инфляци өсөөд эхэлбэл Төв банкнаас түүний эсрэг арга хэмжээ авах магадлал өндөр болдог.

Эх сурвалж: ҮСХ

ИНФЛЯЦИ ЭДИЙН ЗАСАГТ ЯМАР СӨРӨГ НӨЛӨӨТЭЙ ВЭ?

• Зах зээлийн үр ашиггүй байдлыг нэмэгдүүлж, компаниудын урт хугацааны төлөвлөлт, төсөвт хүндрэл учруулна.• Мөнгөний ирээдүйн худалдан авах чадвар тодорхойгүй байх нь хөрөнгө оруулалт, хуримтлал хийх сэдлийг олгохгүй.	• Урт хугацааны ДНБ-д сэргөөр нөлөөлнө• Орлогын хуваарьлалтад сэргөөр нөлөөлнө (тогтмол орлоготой иргэд)• Төлбөрийн тэнцэлд сэргөөр нөлөөлнө• Инфляцийн хүлээлтэд сэргөөр нөлөөлж байдаг

ДЕФЛЯЦИ ГЭЖ ЮУ ВЭ?

Дефляци нь инфляцийн эсрэг зүйл бөгөөд үнийн ерөнхий түвшин буурах үйл явц юм.

Энэ үзэгдэл нь бараа үйлчилгээг худалдан авах хүмүүсийн эрэлт, хэрэгцээ буурснаар үйлдвэрлэгч компаниудыг өөрсдийн бүтээгдэхүүнийг хямд үнээр борлуулж алдагдал хүлээхэд хүргэдэг үр дагавартай.

ИНФЛЯЦИТАЙ ТЭМЦЭХ АРГА ХЭМЖЭЭ...

1. Мөнгөний бодлого

- Зээлийг хянах
- Шинэ мөнгөн тэмдэгт эргэлтэд оруулах

“Мөнгөний бодлого хэрэгжүүлнэ гэдэг спидометр нь буруу заадаг, тоормоз хэзээ барих нь тодорхойгүй, зам нь арын толинд харагддаг машин жолоодохтой адил”

2. Төсвийн бодлого

- Үр ашиггүй зардлыг бууруулах.
- Татварыг нэмэгдүүлэх.
- Хуримтлалыг нэмэгдүүлэх.
- Төсвийг ашигтай гаргах.
- Улсын өр

3. Бусад арга хэмжээ

- Үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэх
- Үр ашигтай цалингийн бодлого
- Үнийн хяналт

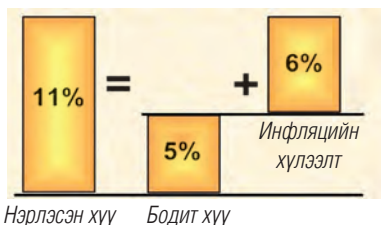
ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХҮҮ ӨНДӨР БАЙГАА НЬ ИНФЛЯЦИТАЙ ХОЛБООТОЙ ЮУ?

Жишээ нь: Инфляци жилийн 10 хувь байна гэж бодъё. Та банкинд мөнгөө жилийн 8 хувийн хүүгээр хадгалуулах уу? Хэн ч инфляциас бага түвшинд хадгаламж хийхийг хүсэхгүй. Учир нь инфляцийн түвшин хадгаламжийн хүүнээс өндөр байгаа бөгөөд хадгаламж эзэмшигчид бодит хүүгийн орлого орж ирэхгүй гэсэн үг юм.

Иймдээ ч хадгаламжийн хүү инфляцийн хүүнээс өндөр тогтож байж иргэд банкинд мөнгөө хадгалуулна. Харин хадгаламж эзэмшигчдийн мөнгийг банк зээл болгон гаргахдаа мэдээж үйл ажиллагааны зардлаа нэмэх учраас зээлийн хүү хадгаламжийн хүүнээс өндөр тогтоно.

Инфляци буурснаар хадгаламж, зээлийн хүү буурах боломжтой юм.

Инфляци болон хүү

Фишерийн тэнцэл: $\text{Нэрлэсэн хүү} = \text{Бодит хүү} + \text{Инфляцийн хүлээлт}$

Өндөр инфляци \rightarrow Инфляцийн хүлээлт нэмэгдэнэ \rightarrow Хүү нэмэгдэнэ

ИНФЛЯЦИЙН ӨСӨЛТ ИРГЭДЭД ХЭРХЭН НӨЛӨӨЛДӨГ ВЭ?

Инфляци өндөр байх нь таны орлого, таны мөнгө төдий чинээ үнэгүйдэж байна гэсэн үг. Ингэснээр иргэдийн амьдралын түвшин буурах, хадгаламжийн бодит үнэ цэн буурах, цалин нэмэгдсэн ч жолоодлогогүй инфляцийн улмаас хөдөлмөрлөх сонирхолгүй болох, бүтээмж үйлдвэрлэл буурах, улмаар үйлдвэрлэл буурах, татвар нэмэгдүүлэх хэрэглүүр болдог аюултай.

2005 он

2010 он

2015 он

